

ПОДКРЕПА ЗА МАЛКИЯ И СРЕДНИЯ БИЗНЕС В ЕС

Гл. ас. д-р Елица Петрова¹
НВУ „Васил Левски”

Резюме: Цел на настоящата разработка е представянето на различни национални и европейски законодателни и пожелателни актове и инициативи, насочени към подкрепа на малкия и средния бизнес.

Предмет на изследване са малките и средните предприятия, европейската политика в областта.

Представената разработка се състои от три главни модула: модул първи „Съвременна политика на ЕС в областта на малките и средните предприятия”, модул втори „Предприемачество и публично-частни партньорства”, модул трети „Подкрепа за бизнеса в ЕС”.

Ключови думи: малки и средни предприятия, предприемачество, публично-частни партньорства, корпоративна социална отговорност.

JEL R: Urban, Rural, and Regional Economics, **R1:** General Regional Economics, R10: General

SUPPORT FOR THE SMALL AND MEDIUM BUSINESS IN THE EU

Senior Assistant Petrova Elitsa Stoyanova, PhD
National Military University "Vasil Levski"

Abstract: The purpose of the paper is to present at various national and European legislative and desirable instruments and initiatives aimed at supporting small and medium businesses.

Subject of the study are small and medium-sized enterprises, European policy.

The present design consists of three main modules: the first "Modern Policy in SMEs", the second module, "Entrepreneurship and public-private partnerships", the third module, "Support for EU businesses."

Keywords: SMEs, entrepreneurship, public-private partnerships, corporate social responsibility.

JEL R: Urban, Rural, and Regional Economics, **R1:** General Regional Economics, R10: General

¹ Veliko Tarnovo 5000 square Buzludzha, bl 39, ap. 12
tel 0888 316 205, elitsasd@abv.bg

Елица Петрова

Въведение в проблема

Малките и средните предприятия (МСП) играят основна роля в Европейската икономика. Те са главен източник на предприемачески умения, иновация и заетост. Към момента в Европейския съюз има 24 млн. МСП, които осигуряват 77 млн. работни места и представляват общо 99% от всички предприятия. Често пъти обаче те се сблъскват с някои пазарни несъвършенства. МСП регулярно изпитват трудности с набирането на капитал или кредитен ресурс особено в стартиращата си фаза. Техните ограничени ресурси лимитират достъпа им до нови технологии и иновации. Поради тази причина подкрепата за МСП е определена като един от приоритетите на Европейската комисия по пътя към повишен икономически растеж и социално сближаване.

Цел на настоящата разработка е представянето на различни национални и европейски законодателни и пожелателни актове и инициативи, насочени към подкрепа на малкия и средния бизнес.

Предмет на изследване са малките и средните предприятия, европейската политика в областта. Като причини за избор на предмета на изследване могат да се посочат:

- належащите потребности от подобна разработка;
- представянето на модели на добри законодателни практики, които се използват в европейските региони и които е необходимо да се възприемат от държавите – членки на ЕС, предвид очевидните икономически изгоди, които носят;
- създаването на възможност за достъпност на разработката и използването ѝ от всички членове на обществото, работещи по проблема, както и доразвиването ѝ.

Представената разработка се състои от три главни модула и има следната структура:

- a. Въведение в проблема
- b. Модул Първи „Съвременна политика на ЕС в областта на малките и средните предприятия”, включващ:
 1. Новата политика на общността за развитие на малките и средните предприятия
 2. "Small Business Act" за европейските малки и средни предприятия
 3. Определение за микро-, малки и средни предприятия
 4. Българския опит. Закон за малките и средни предприятия
 5. Европейската харта за малките предприятия
 6. Програма за чисти и конкурентоспособни малки и средни предприятия
- c. Модул Втори „Предприемачество и публично-частни партньорства”, включващ:
 1. План за действие за предприемачеството
 2. План за действие относно устойчиво потребление, производство и промишленост
 3. Развитие на публично-частни партньорства
- d. Модул Трети „Подкрепа за бизнеса в ЕС”, включващ:
 1. Същност на европейската концепция за подкрепа на бизнеса
 2. Програма за конкурентоспособност и иновации на Европейския парламент (CIP) (2007-2013 г.)

Елица Петрова

3. Насърчаване на корпоративната социална отговорност
4. Зелена книга за корпоративната социална отговорност
- е. Обобщение

Модул Първи „Съвременна политика на ЕС в областта на малките и средните предприятия”

1. Нова политика на общността за развитие на МСП

Новата политика на Общността в областта на малките и средните предприятия (МСП) създава по-последователна, прагматична и хоризонтална рамка за развитие на тези предприятия. Тя цели да отключи голям нереализиран техен потенциал за постигане на растеж и заетост в рамките на Европейския съюз. МСП ще станат по-конкурентоспособни в резултат на насърчаването на предприемачеството, подобряване на достъпа до вътрешния и външния пазар, опростяване на законодателството на Общността, подобряване на техния потенциал за растеж и ефективно партньорство с представители на МСП.

АСТ. Съобщение на Комисията до Съвета на Европа, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 10 ноември 2005 г., озаглавено "Изпълнение на Лисабонската програма на Общността – Съвременна политика за МСП за растеж и трудова заетост".

Същност

Успехът на тази нова политика зависи от ефективното участие на всички заинтересовани МСП, национални, регионални и европейски, държавни и частни организации и институции. Специфични действия се предлагат да бъдат извършени в пет ключови области:

- **Насърчаване на предприемаческия дух и умения.** Специално внимание ще бъде отделено на насърчаване на предприемачески умения, намаляване недостига на умения и осигуряване на подкрепа за определени категории предприемачи (жени, младежи, възрастни хора и хора от етнически малцинства).
- **Подобряване на достъпа на МСП до пазарите.** По-добрият достъп до офери на публичния пазар, по-голямото участие в процеса на стандартизация, повишаване на осведомеността за правата върху интелектуалната собственост, както и подкрепа на сътрудничеството между предприятията ще помогне, МСП да се възползват напълно от възможностите, предоставени от **вътрешния пазар**.
- **Намаляване на бюрокрацията.** Изключително важно е да се опростят регулаторните и административните ограничения спрямо малките и средните предприятия. Специално внимание ще бъде отделено на правилата за държавна помощ, участието на МСП в програмите на Общността, данъка върху добавената стойност (ДДС) и на националното и пряко данъчно облагане.
- **Подобряване на потенциала за растеж на малките и средните предприятия.** Подобряването на достъпа на МСП до финансиране, научните изследвания, иновациите, информационните и комуникационните технологии (ИКТ) ще допринесе пряко за отключване на потенциала им за растеж. Финансовата подкрепа, първоначално предвидена от Многогодишната програма за предприятия и предприемачество (2001-2006), вече е увеличена с Програмата за конкурентоспособност и иновации (ПКИ) (2007-2013 г.). Необходимо е също да се подобрят уменията на МСП за научни изследвания и иновации, което е от

Елица Петрова

съществено значение за устойчивото развитие на малките и средните предприятия. Участието на МСП в 7-мата рамкова програма за изследвания по този начин ще бъде улеснено.

- **Засилване на диалога и консултациите със заинтересовани МСП.** Предприятията, по-специално малките и средните предприятия и европейските институции, страдат от липса на обмен на информация. По-систематично сътрудничество и консултации със заинтересованите страни е от съществено значение за реализиране на новата политика за МСП.

2. "Small Business Act" за европейските малки и средни предприятия

„Small Business Act” (SBA) създава стратегическа рамка, позволяваща на потенциала за растеж и иновации на МСП да бъде по-добре оползотворен. Това следва да насърчи устойчивост на конкурентоспособността в Европейския съюз (ЕС) и прехода към икономика, основана на знанието.

АСТ. Със съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 25 юни 2008 г. се създава "Small Business Act" за Европа, основан на принципа "Мисли първо за малките!".

Същност

Инициативата, наречена "Small Business Act" (SBA) за Европа, има за цел да създаде благоприятни условия за растеж и устойчива конкурентоспособност на европейските малки и средни предприятия (МСП). SBA е основан на десет принципа, насочени към формиране на национални и общностни политики, както и на практически мерки за осъществяването им.

- ☞ Комисията насърчава провеждането на т. нар. "политика на втори шанс", която се изразява в подкрепа за честните предприемачи, които желаят да **започнат бизнеса си отново след фалит**. В тази връзка от държавите – членки се изисква да създават схеми за подкрепа и да се ограничават процедурите по ликвидация след неумышления банкрут.

- ☞ **Адаптиране на публичната администрация** към нуждите на МСП и за премахване на административните пречки. Държавите – членки трябва да увеличат използването на опростени процедури за създаване на предприятия и стартиране на бизнес операциите, електронно обслужване на бизнеса и да ускорят процедурите.

- ☞ **Адаптиране на инструментите на публичната администрация** по отношение възлагането на обществени поръчки и разпределяне на държавните помощи. По-специално Комисията представя най-добрите практики за органите, възлагащи публични поръчки, и наръчник относно държавните помощи за малките и средните предприятия.

- ☞ Достъп до **различните видове финансиране** като рисков капитал, микрокредитиране и др.

- ☞ **Адаптиране на политиката за единния пазар** за МСП и подобряване на нейното управление и прозрачност.

- ☞ Увеличаване на потенциала на малките и средните предприятия **за иновации, изследвания и развитие**, по-специално като се гарантира, че щом предприемачите и техният персонал получат необходимата квалификация, ще се извърши прегрупиране на предприятията в клъстери и координиране на националните инициативи.

Елица Петрова

☞ **Превръщане на екологичните предизвикателства във възможности** по отношение на производството и търговията със стоки и услуги.

☞ **Свободен достъп на МСП до външните пазари.** МСП трябва да бъдат по-добре подкрепени, за да се преодолеят бариерите при обмена с трети страни и по-специално с развиващите се пазари. За тази цел Комисията ще създаде европейски бизнес центрове на международно равнище, като се започне с Китай и Индия, и ще подкрепи отварянето на частни и обществени пазари за обществени поръчки в трети страни.

Актът за малкия бизнес беше официално приет в заключенията на Съвета по конкурентоспособност на 1 и 2 декември 2008 година.

3. Определение за микро-, малки и средни предприятия

Дефиницията на предприятията в съответствие с числеността на персонала и оборота им или счетоводния баланс е от съществено значение за определяне кои предприятия могат да се възползват от програми и политики на Европейския съюз, специално предназначени за малки и средни предприятия (МСП).

АСТ. Препоръка на Комисията 2003/361/ЕО от 6 май 2003 г. относно определението за микро-, малки и средни предприятия [Официален вестник L 124 от 20.05.2003].

Същност

През 1996 г. Европейската комисия прие първата обща дефиниция за МСП², която беше широко приложена в страните –членки на Съюза. На 6 май 2003г. комисията прие нова препоръка, за да вземе под внимание постигнатото икономическо развитие от 1996 г.³ Тази нова препоръка влезе в сила от 1 януари 2005 г. и се прилага към всички политики, програми и мерки, които Европейската комисия изготвя.

За страните – членки използването на новата дефиниция е доброволно, но Комисията, съвместно с Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и Европейския инвестиционен фонд, (ЕИФ) приканва прилагането на дефиницията възможно най-близко до препоръката.

Новата дефиниция е насочена към следните две целеви групи. Първата група са предприемачите, които имат и ръководят микро-, малки или средни предприятия, и са заинтересовани от кандидатстване за грантове или заеми, насочени към МСП. Втората група са европейски, национални или местни правителствени длъжностни лица, които създават и управляват различни схеми за подкрепа на МСП.

Микро-, малки и средни предприятия

Микро-, малки и средни предприятия се определят в зависимост от числеността на персонала и оборота им или годишния счетоводен баланс.

Средното предприятие се дефинира като предприятие, което наема под 250 души персонал, годишният му оборот не надхвърля 50 милиона евро или общият годишен баланс не надвишава 43 милиона евро.

Малкото предприятие се дефинира като предприятие, което наема под 50 души персонал, чийто годишен оборот и/или общ годишен счетоводен баланс не надхвърля 10 милиона евро.

² Препоръка на Комисията 96/280/ЕС от 3 април 1996 г. относно дефиницията за малки и средни предприятия – Official journal L 107, p.4-9 от 30 април 1996 г.

³ Препоръка на Комисията 2003/361/ЕС от 6 май 2003 г. относно дефиницията за малки и средни предприятия – Official journal L 124, p.36-41 от 20 май 2003 г.

Елица Петрова

Микропредприятието се дефинира като предприятие, което наема под 10 души персонал, чийто годишен оборот и/или общ годишен счетоводен баланс не надхвърля 2 милиона евро.

Автономност, партньори, свързани предприятия

Новата дефиниция за МСП изяснява типология на предприятията. Тя разграничава три типа предприятия на базата на вида отношения, в които те влизат с други предприятия по отношение на процента участие в капитала, право на глас или правото да се упражнява доминиращо влияние:

- автономни предприятия (autonomous enterprises);
- предприятия партньори (partner enterprises);
- свързани предприятия (linked enterprises).

Автономните предприятия са най-често срещани. Те включват всички предприятия, които не са от един от другите два вида (партньори или свързани). Едно предприятие е самостоятелно, ако:

- не притежава участие от 25% или повече в друго предприятие;
- не е притежавано 25% или повече процента от едно предприятие или обществена организация или съвместно от няколко свързани предприятия или обществени организации;
- не изготвя консолидирани отчети и не е включено в отчетите на предприятие, което съставя консолидиран счетоводен отчет и поради това не е свързано предприятие.

Предприятия партньори: представляват предприятия, които създават сериозни финансови партньорства с други предприятия, без което и да било от тях да осъществява ефективен пряк или косвен контрол върху другите. Партньори са предприятията, които не са автономни, нито свързани едно с друго. Предприятието е съдружник/партньор в друго предприятие, ако:

- притежава дял от 25% до по-малко от 50% в други предприятия;
- другото предприятие притежава дял от 25% до по-малко от 50% на първото предприятие – апликант;
- предприятието апликант не изготвя консолидирани отчети, които включват други предприятия, и не е включено в консолидация в счетоводните отчети на другото предприятие или на предприятие, свързано с него.

Свързани предприятия са тези, които образуват група чрез пряк или непряк контрол на по-голямата част от капитала или на правата на глас (включително чрез споразумения или в някои случаи чрез индивидуални акционери), или чрез възможността да се упражнява господстващо влияние върху дадено предприятие. Такива случаи са по този начин по-редки и много различни от предишните два вида. За да се избегнат трудностите при интерпретацията на видовете предприятия, Европейската комисия е определила този тип предприятия чрез приемане на Директива 83/349/ЕИО относно консолидираните счетоводни отчети, която е в изпълнение от няколко години. Предприятието е свързано, ако попада под изискванията на посочената директива за изготвяне на консолидирани счетоводни отчети или е включено чрез консолидация в счетоводните отчети на предприятието, от което се изисква да изготвя такива консолидирани отчети.

Численост на персонала, свързана с определението за микро-, малки и средни предприятия

Определяне числеността на персонала се измерва в годишни работни единици (ГРЕ), т.е. броят на лицата, които са работили на пълен работен ден в

Елица Петрова

рамките на въпросното предприятие или от негово име през цялата референтна година, взета предвид. Работата на лица, които не са работили целогодишно или са работили на непълно работно време, се определя като процент от ГРЕ. Стажанти или студенти, преминаващи професионално обучение, стаж, които са в майчинство или родителски отпуск не се включват.

4. Българският опит. Закон за малките и средните предприятия

(Обн., ДВ, бр. 84 от 24.09.1999 г., изм. и доп., бр. 59 от 21.07.2006 г.)

В преговорния процес за членство на страната ни в ЕС по Глава 16 „Малки и средни предприятия” бе поет ангажимент от българска страна, в нашето законодателство да бъде възприета европейската дефиниция за малки и средни предприятия (МСП). Това стана през лятото на 2006 година, когато с последните промени в Закона за малките и средните предприятия (ЗМСП) бе възприета дефиницията по Препоръка 2003/361/ЕС.

Този закон урежда обществените отношения, свързани с провеждането на държавната политика по насърчаване създаването и развитието на малки и средни предприятия. Той има за цел да създаде условия за изграждане на благоприятна и стабилна институционална и икономическа среда за създаване и развитие на конкурентоспособни малки и средни предприятия.

Критериите за определяне на вида предприятие са два: средносписъчен брой на персонала и финансов критерий. Необходимо е предприятието да отговаря едновременно и на двата критерия, за да може да се ползва от статуса на микропредприятие, малко или средно предприятие. От своя страна, финансовият критерий съдържа два алтернативни критерия: годишен оборот или стойност на активите. Достатъчно е поне единият от двата финансови критерия да бъде изпълнен заедно с критерия за средносписъчен брой на персонала, за да може предприятието да бъде квалифицирано като малко или средно.

Схема 1. Новите прагове при определяне дефиницията за МСП.

Източник: Дефиниция за МСП, Министерство на икономиката и енергетиката, София, 2007.

Категорията „малки и средни предприятия” се регламентира от ЗМСП и включва три вида предприятия: микропредприятия, малки и средни

Елица Петрова

предприятия. Според чл. 3 от ЗМСП категорията малки и средни предприятия включва предприятията, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 250 души;
2. годишен оборот, който не превишава 97 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 84 000 000 лв.

Малки предприятия са тези, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 50 души, и
2. годишен оборот, който не превишава 19 500 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 19 500 000 лв.

Микропредприятия са тези, които имат:

1. средносписъчен брой на персонала, по-малък от 10 души;
2. годишен оборот, който не превишава 3 900 000 лв., и/или стойност на активите, която не превишава 3 900 000 лв.

Дефиницията за малки и средни предприятия различава три типа предприятия, в зависимост от отношенията им с други предприятия, а именно, дали дадено предприятие притежава дял от капитала или част от броя на гласовете в общото събрание на друго предприятие или упражнява решаващо влияние върху друго предприятие. Трите типа предприятия са: независимо предприятие, предприятие партньор и свързано предприятие.

Кое предприятие е независимо? Такива са всички предприятия, които не са предприятия партньори или свързани предприятия. Едно предприятие се смята за независимо и в случаите, когато негови предприятия партньори са следните лица:

1. инвестиционни дружества;
2. дружества за рисков инвестиране;
3. физически лица, които обичайно рисково инвестират индивидуално или съвместно в предприятия, които не са публични дружества по смисъла на чл. 110 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа (бизнес ангели), при условие че общата им инвестиция в едно предприятие не превишава 2 400 000 лв.;
4. висши училища или изследователски центрове;
5. институционални инвеститори, включително регионални фондове за развитие;
6. общини с брой на жителите под 5000 души и с годишен бюджет, който не превишава 19 000 000 лв.

КОГА ПРЕДПРИЯТИЕТО МИ Е "НЕЗАВИСИМО ПРЕДПРИЯТИЕ":
 Моето предприятие притежава по-малко от 25% от капитала или броя на гласовете в общото събрание в друго предприятие и/или друго предприятие притежава по-малко от 25% от капитала или броя на гласовете в общото събрание на моето предприятие.

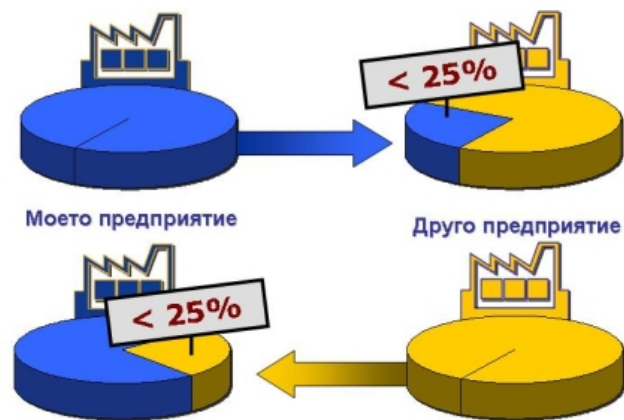

Схема 2. Независимо предприятие.

Източник: Дефиниция за МСП, Министерство на икономиката и енергетиката, София, 2007 г.

Предприятия партньори са предприятията, които не са свързани предприятия по смисъла на ал. 5 и между които съществува следното отношение: едно от предприятията притежава самостоятелно или заедно с едно или повече свързани предприятия от 25 до 50 на сто от капитала или от броя на гласовете в общото събрание на друго предприятие.

КОГА ПРЕДПРИЯТИЕТО МИ Е "ПРЕДПРИЯТИЕ-ПАРТНЬОР":
 Моето предприятие притежава най-малко 25%, но не повече от 50% от капитала или броя на гласовете в общото събрание в друго предприятие и/или друго предприятие притежава най-малко 25%, но не повече от 50% от капитала или броя на гласовете в общото събрание на моето предприятие.

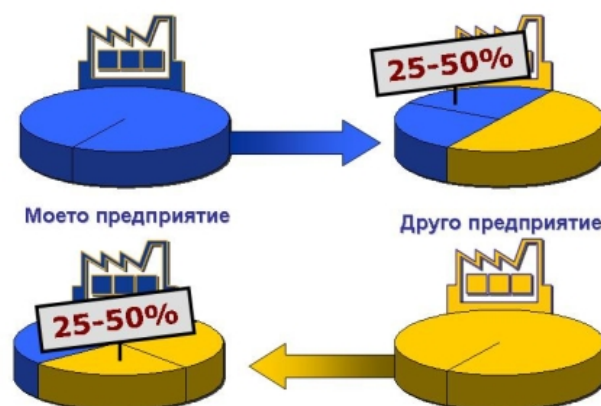

Схема 3. Предприятие-партньор.

Източник: Дефиниция за МСП, Министерство на икономиката и енергетиката, София, 2007 г.

Свързани предприятия са предприятията, между които съществува някое от следните отношения:

1. едното предприятие притежава повече от половината от броя на гласовете в общото събрание на другото предприятие;
2. едното предприятие има право да назначава или освобождава повече от половината от членовете на изпълнителния, управителния или надзорния орган на другото предприятие;
3. едното предприятие има право да упражнява решаващо влияние върху другото предприятие по силата на договор, сключен между тях, или на клауза в неговия устав, учредителен договор или друг учредителен акт;
4. предприятие, което е акционер, съдружник или член в друго предприятие, контролира самостоятелно повече от половината от броя на гласовете в общото събрание на това предприятие по силата на споразумение с други акционери, съдружници или членове;
5. други изисквания (за повече информация виж „Закон за малките и средни предприятия“).

КОГА ПРЕДПРИЯТИЕТО МИ Е "СВЪРЗАНО ПРЕДПРИЯТИЕ":
 Моето предприятие притежава повече от 50% от капитала или броя на гласовете в общото събрание в друго предприятие и/или друго предприятие повече от 50% от капитала или броя на гласовете в общото събрание на моето предприятие.

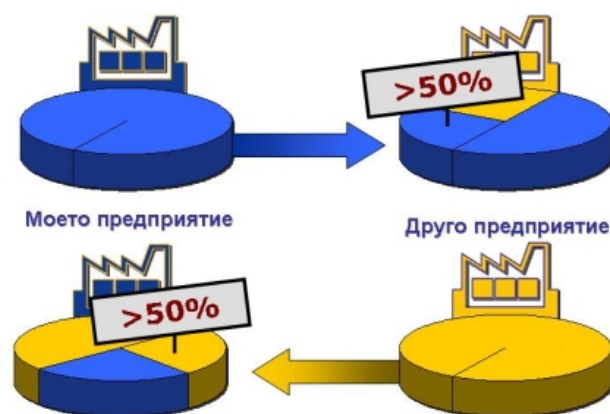

Схема 4. Свързано предприятие.

Източник: Дефиниция за МСП, Министерство на икономиката и енергетиката, София, 2007 г.

5. Европейската харта за малките предприятия

ЕС признава важността на малките предприятия с приемането на Европейската харта за малките предприятия от Съвета в Лисабон на 13 юни 2000 г. и одобряване на тази харта на Европейския съвет в Санта Мария да Фейра на 19 и 20 юни същата година.

АСТ. Приложение III от заключенията на председателството на Съвета в Санта Мария да Фейра на 19 и 20 юни 2000 година.

Същност

Малките предприятия са движещата сила за иновации и създаване на работни места в Европа. Малкият им размер ги прави много чувствителни към промените в промишлеността и околната среда, в която те работят. С цел стимулиране на предприемачеството и подобряване на бизнес средата за

Елица Петрова

малките предприятия, държавните глави и/или правителствени ръководители и Европейската комисия са решили да работят върху десет начини на действие, а именно:

- **Образование и обучение, насочено към предприемачеството.** Необходимо е "предприемаческият дух" да се насърчава. Това важи особено за средните и висшите учебни заведения, които стимулират предприемаческите инициативи при младите хора и разработването на програми за обучение, насочени към малки предприятия.

- **По-евтино и бързо стартиране** на бизнеса. Стартирането на бизнеса би могло да стане по-евтино и по-бързо чрез използването на онлайн регистрация.

- **По-добро законодателство и регулиране.** Предвижда се намаляване на отрицателното въздействие на националните закони относно несъстоятелността и въвеждане на нови правила в тази област, касаещи малките предприятия.

- **Наличие на умения.** Институции в областта на професионалното образование и обучение да разпространяват знания и умения, адаптирани към нуждите на малките предприятия.

- **Подобряване на достъпа он-лайн.** Публичните администрации са призовани да разработят онлайн услуги по отношение на обслужването и връзките си с предприятията.

- **Получаване на повече от единния пазар.** Държавите – членки и Европейската комисия ще завършат изграждането на единния пазар, така че предприятията да могат да извлекат максимална полза от него.

- **Данъчни и финансови въпроси.** Данъчните системи трябва да улеснят функционирането на предприятията. Достъпът до финансиране (чрез рисков капитал, структурни фондове) също ще трябва да бъде подобрен.

- **Засилване на технологичния капацитет на малките предприятия.**

- **Успешните модели за разработване на електронен бизнес.** Предприятията ще бъдат насърчавани да възприемат най-добрите практики по отношение на електронния бизнес.

- **Разработване на по-силен и ефективен механизъм за представяне на интересите на малките и средните предприятия в ЕС и на национално равнище.** За държавите – членки на ЕС процесът на изпълнение започна през пролетта на 2000 година. Присъединяващите се страни и страните – кандидатки бяха включени в процеса от пролетта на 2002 година. След приемането на Хартата от присъединяващите се страни и страните кандидатки в Марибор (Словения) на 23 април 2002 г. процесът бе започнат в други области. Страните от Западните Балкани (Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Македония, Сърбия и Черна гора) приемат Хартата в Thessaloniki (Гърция) през юни 2003 година. През 2004 г. в тези страни започна първият етап от процеса на изпълнение.

6. Програма за чисти и конкурентоспособни малки и средни предприятия

В помощ на малките и средните предприятия при приложението на екологичното законодателство на ЕС Комисията предлага план за действие за подобряване на законодателството и подобряване на инструментите за управление и опазване на околната среда, финансовата помощ, местните експерти, комуникацията и предаването на информация.

Елица Петрова

АСТ. Съобщение от 8 октомври 2007 г. от Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, озаглавено "Малки, чисти и конкурентоспособни – Програма за подпомагане на малките и средните предприятия за съобразяване със законодателство за околната среда."

Същност

Малките и средните предприятия често се провалят при прилагането на значителен брой от европейските екологични закони. Това се случва, било защото те попадат под праговете за прилагане на тези закони, или защото не са запознати с въздействието си върху околната среда и със законодателството, приложимо към техните дейности. Тази ситуация има отрицателен ефект върху конкурентоспособността на малките и средните предприятия, които не се възползват от икономическите ползи, свързани с по-добро управление на околната среда и екоиновациите, здравето и безопасността на работниците. За да се помогне на МСП да възприемат устойчиви производствени методи и бизнес практики, Комисията има за цел да увеличи спазването на екологичното законодателство чрез намаляване на свързаните с това разходи, повишаване на екологичната ефективност на МСП и повишаване на екоиновациите и конкурентоспособността им.

Схеми за екологично управление за малките и средните предприятия

Комисията планира да разработи и да улесни използването на системата за управление на околната среда EMAS . За да направи това, тя възнамерява да насърчава инициативи, които прилагат EMAS в даден промишлен клъстер или сектор, както и инструменти, като EMAS-Easy, които помагат за изпълнение на EMAS. Тя планира също така да се намали бюрокрацията в държавите, които работят по EMAS, и да насърчи държавите – членки да разработят стимули за регистрирани МСП.

Осигуряване на подходяща и устойчива финансова помощ

За да се помогне на МСП да инвестират в екоефективни процеси, Общността предоставя финансиране и помощ чрез програми като LIFE +, за конкурентоспособност и иновации (Competitiveness and Innovation Framework Programme) и нови инструменти на политиката на сближаване за 2007-2013 г., като ЕФРР, Кохезионния фонд и Европейския социален фонд .

Изграждане на местен опит

Комисията планира да изгради капацитет за подпомагане на МСП в държавите – членки чрез организиране на семинари за обучение за това, как да се намери информация за нормативните изисквания и ползите от подобряване на екологичните показатели. Евро Инфо центровете (EIC), а от 2008 г. и новата мрежа в подкрепа на бизнеса и иновациите, подкрепят усилията на Комисията чрез насърчаване на партньорства и активна работа с МСП.

Подобряване на комуникацията и по-целенасочена информация

Ще бъде създаден многоезичен сайт с цел осигуряване на малките и средните предприятия с информация за прилагането на законите, инструментите за управление, възможностите за финансиране, запознаване с добри практики и др. Комисията също така разработва насоки за малките и средните предприятия, за да ги насърчи към контролиране на въздействието им върху околната среда.

Елица Петрова

Модул Втори: Предприемачество и публично-частни партньорства

1. План за действие за предприемачеството

Планът за действия на Общността предлага серия от мерки за насърчаване на предприемачеството, с цел да помогне на предприемачите да реализират по-пълно възможностите си и да им предостави подходящ бизнес климат. Защото, въпреки че 47% от европейците изразяват предпочитание към заетост, свързана със самонаемане, само 17% действително реализират своите амбиции.

АСТ. Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 11 февруари 2004 г., озаглавено "План за действие: Европейска програма за развитие на предприемачеството".

Същност

Планът за действие определя основните цели, които трябва да бъдат постигнати от Европейския съюз (ЕС) и държавите – членки, в следните пет стратегически области:

☞ **Предприемачески дух.** Комисията призовава държавите – членки да включат обучение по предприемачество в учебните програми на всички училища, да предлагат и снабдяват с материали обучението, да организират обучителни модули за преподаватели и да включват бизнес организации в провеждане на обучение с практически насоки.

☞ **Насърчаване на повече хора да станат предприемачи**

- Намалване стигматизирането на фалита. Необходимо е по-добро разбиране на фалита на предприятията, включително разграничаването на истинската от фалшивата несъстоятелност.

- Улесняване прехвърлянето на предприятия.

- Преглед на схемите за социално осигуряване за самостоятелно наети лица и собственици, включително членовете на техните семейства.

☞ **Подготовка за растеж и конкурентоспособност.** Запазени са 15% от бюджета на 6-та рамкова програма за НИТР за МСП.

☞ **Подобряване потока на финансиране.** Комисията помага за подобряване финансовата среда за предприятията, особено за малките и средните предприятия, чрез своите финансови инструменти.

☞ **Създаването на по-приятелски настроена нормативна и административна рамка** и намаляване сложността на съответствие с данъчните закони.

Прилагането на ДДС на мястото на потреблението означава, че търговците трябва да бъдат идентифицирани и да им се извършат обратни плащания във всяка държава – членка, в която те извършват облагаеми сделки. Това е голяма тежест за тях в рамките на вътрешния пазар. Комисията възнамерява да предложи система, за да даде възможност на фирмите да оперират с един-единствен данъчен орган на собствения си език.

2. План за действие относно устойчиво потребление, производство и промишленост

Планът за действие е част от стратегията на Европейския съюз за устойчиво развитие и Лисабонската програма на Общността за периода 2008-2010 г., в които една от основните насоки е насърчаването на индустриална политика, насочена към по-устойчиво потребление и производство.

АСТ. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 25

Елица Петрова

юни 2008 г. относно план за действие "Устойчиво потребление и производство и за устойчива промишлена политика".

Същност

Комисията предлага въвеждането на редица мерки за подобряване на енергийните и екологичните показатели на продуктите през целия им жизнен цикъл и стимулиране на търсенето и потреблението на по-качествени продукти. Тези цели могат да бъдат постигнати чрез:

- разширяване обхвата на директивата за екодизайна, която за момента се прилага само към енергоемките продукти, по отношение на всички, свързани с енергопотреблението, продукти, които оказват влияние върху потреблението на енергия по време на тяхната употреба (например дограма);
- опростяване и ускоряване процеса на получаване на екомаркировка и за разширяване на продуктово покритие;
- насърчаване на зелените обществени поръчки;
- прилагане на насърчителни мерки, насочени към намаляване на отражението върху околната среда.

Вече има регулаторна рамка за производствените процеси, свързани с емисии от промишлени отрасли и емисии на парникови газове. Комисията счита обаче, че е необходимо да се даде допълнителен тласък на екологично чисти производствени процеси и спестяване на енергия. В този контекст действа в три области:

- увеличаване ефикасното използване на ресурсите (създаване на повече стойност, като се използват по-малко ресурси);
- подкрепа на екологичните иновации;
- повишаване потенциала на индустриалните предприятия чрез преразглеждане на EMAS Регламента за екологично управление и одитиране, чрез подготовка на индустриални политики за опазване на индустриите, насочени към околната среда, и подпомагане на МСП да използват напълно възможностите си за бизнес в областта на околната среда и енергетиката.

3. Развитие на публично-частни партньорства

Счита се, че публично-частното партньорство (Public Private Partnerships, PPPs) може да допринесе за икономическото възстановяване и устойчивото развитие на Европейския съюз. Комбинацията от публичния и частния икономически капацитет и в частност финансовите ресурси, е от съществено значение в контекста на икономическата криза.

АСТ. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите от 19 ноември 2009 г. – „Мобилизиране на частни и публични инвестиции за възстановяване и дългосрочни структурни промени: развиване на публично-частното партньорство”.

Същност

Публично-частните партньорства (ПЧП) са иновативни решения за финансиране, подкрепяни от Европейския съюз (ЕС). По-специално, те могат да допринесат за:

- улесняване реализирането на проекти от обществен интерес, по-специално по отношение на инфраструктурата и трансграничните обществени услуги и партньорство;

Елица Петрова

- споделяне на финансовите рискове и намаляване на разходите за инфраструктура, които обикновено се финансират изцяло от публичния сектор;
- подкрепа на устойчивото развитие, иновациите, научните изследвания и развитието чрез конкуренция и ангажираност от страна на частния бизнес;
- разширяване на пазарните дялове на европейските компании по отношение на обществените поръчки в страните в и извън ЕС.

Финансирането от ЕС може да се използва за съфинансиране на публично-частните партньорства. Държавни и частни заинтересовани лица могат да се възползват от:

- структурните фондове, свързани с публично-частните партньорства, както и инициативите JASPERS, JESSICA и JEREMIE;
- фондовете на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) (European Investment Bank EIB) и Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) (European Investment Fund EIF);
- финансовите инструменти на трансевропейската транспортна мрежа (trans-European transport network RTE-T мрежи), които насърчават участието на частния сектор, рисковия капитал и отпускането на банкови заеми;
- 7-та рамкова програма за научни изследвания и развитие (7th Framework Programme for Research and Development) и съвместната технологична инициатива (Joint Technological Initiative JTI).

ЕС също така препоръчва използването на инструменти за иновации, а именно:

- механизмът за финансиране Risk Sharing Finance Facility (RSFF), създаден от Комисията и ЕИБ, за да се улесни достъпът до заеми. Европейският план за икономическо възстановяване предвижда ускорено изпълнение на ИФПР (RSFF);
- инструментите на рамковата програма за конкурентоспособност и иновации (Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP), която подпомага публично-частните партньорства в областта на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите.

Създаване на публично-частните партньорства

Създаването на публично-частните партньорства често изисква: значителни финансови ресурси; наличие на опит и специфично обучение в публичния сектор; сложни финансови споразумения; дългосрочни ангажименти от страна на властите.

Икономическата криза от 2008 година ограничава достъпа до финансиране, поради:

- повишаване цената на кредита;
- преоценка на банковите падежи, насочена към намаляване на продължителността на заемите;
- липса на финансиране в началото на процедурите по обществените поръчки и други.

Тя оказва отрицателно въздействие върху публичните финанси и по отношение на проектите, изискващи дългосрочна инвестиция. Поради това през 2010 г. като част от Плана за икономическо възстановяване Комисията планира пет конкретни действия за насърчаване създаването на публично-частните партньорства:

- създаването на група за диалог и обмен между заинтересованите страни, участващи в рамките на ПЧП;

Елица Петрова

- увеличаване на наличните финансови ресурси;
- гаранция, че обществените и частните органи за управление трябва да бъдат третирани еднакво по отношение на европейски средства;
- насърчаване на иновациите, по-специално като се позволи на ЕС да участва в частни субекти и директно да инвестира в проекти;
- предложение за нов законодателен инструмент, свързан с предоставяне на концесии за услуги, възложени на частния сектор.

Модул Трети: Подкрепа за бизнеса в ЕС

1. Същност на европейската концепция за подкрепа на бизнеса

С цел да се помогне на европейските предприятия да се развият, Европейският съюз извършва различни специализирани услуги, които са на тяхно разположение. Тези услуги предлагат на предприятията полезна информация и съвети на местно ниво, по време на създаването им и по време на различните етапи от тяхното развитие.

Европейска мрежа на предприятията

Enterprise Europe Network предоставя информация и персонализирани услуги за бизнеса, като по този начин се допринася осезаемо за насърчаване на предприемачеството и растежа на предприятията в Европа. Мрежата, която е най-широко разпространена в Европа от гледна точка на географското си покритие и обхвата на предлаганите услуги, предоставя на принципа "на едно гише" цялата информация, която може да бъде от полза за европейските предприятия. Въпреки че мрежата е насочена основно към малките и средните предприятия (МСП), по-големите компании също могат да получат подкрепа.

Услугите на Enterprise Europe Network включват:

- улесняване на достъпа до финансиране чрез запознаване на предприятията с наличните възможности;
- предоставяне на информация за политиките на ЕС, програмите и законодателството, които са свързани с действията на конкретен бизнес;
- разрешаване на проблемите, свързани със стандартите на Общността и правата на интелектуална собственост;
- подпомагане на предприятията да се свържат с надеждни търговски партньори;
- стимулиране на предприятията да бъдат по-иновативни, да участват в изследователски програми и да формират технологични партньорства;
- обмен на добри практики.

Мрежата работи като "двупосочна улица", като Комисията използва обратната връзка, с цел да адаптира своите политики и инициативи за нуждите на европейските предприятия. "Enterprise Europe Network" предоставя услугата в рамките на ЕС и извън нейните граници благодарение на наличието на повече от 500 точки за контакт.

Вашата Европа – Бизнесът. Сайтът "Вашата Европа – Бизнесът" (The 'Your Europe - Business') предлага на европейските предприятия пряк достъп до информация от значение за тях, по-специално чрез предоставяне на информация за разпоредбите в сила не само в Европейския съюз, но и във всяка от държавите – членки.

Елица Петрова

Европейски портал за МСП. Европейският портал за МСП (European Portal for SMEs) предоставя информация за всички политики, законодателство, програми и инициативи, имащи отношение към МСП.

SOLVIT е онлайн мрежа за решаване на проблеми, свързани с неправилното прилагане от публичните органи на вътрешния пазар на правилата на ЕС. И двете страни – предприятия, и европейските граждани могат да представят проблемите си в тези центрове.

EURES – Европейски служби по заетостта. EURES услуги са съгласувани от Комисията, с цел да се улесни свободното движение на работници в рамките на Европейското икономическо пространство (ЕИП, (European Economic Area EEA)). Целите, преследвани от EURES, са:

- да информира и консултира потенциални работници за възможностите за работа и живот в Европейското икономическо пространство;
- да помогне работодателите, които желаят да наемат работници от други страни;
- предоставяне на конкретни съвети и професионално ориентиране на работещите и работодателите в трансграничните региони.

Околната среда и малките и средните предприятия. Сайтът „Околна среда и малките и средните предприятия” (Environment & SMEs) предоставя информация за законодателството в областта на околната среда, добри практики, възможности за обучение, консултации и комплект от инструменти за подпомагане на МСП за опазване на околната среда.

Интелектуалната собственост. Бюрото по правата върху интелектуалната собственост Helpdesk (Intellectual Property Rights Helpdesk) предоставя обща информация за тези права, как да се защитават и предлага помощ по проблеми, с които предприемачите могат да се сблъскат в тази област. Услугите на Бюрото са специално насочени към предприемачите, които участват, или желаят да участват в научни изследвания и технологично развитие.

Европейските потребителски центрове. Европейската мрежа от потребителски центрове (European Consumer Centres Network) е предназначена да помогне на европейските потребители по отношение на въпроси или затруднения, които могат да възникнат при покупката на стоки или услуги в друга държава –членка.

2. Програма за конкурентоспособност и иновации (2007-2013 г.)

Програмата за конкурентоспособност и иновации (Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP) 2007-2013 г. е насочена към насърчаване използването на информационните технологии, екологичните технологии и възобновяемите енергийни източници/ресурси.

АСТ. Решение 1639/2006/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 2006 г. за създаване на рамкова програма за конкурентоспособност и иновации (2007-2013 г.).

Същност

ПКИ се състои от три специфични подпрограми.

- Програмата за **предприемачество и иновации** обединява дейности за насърчаване на предприемачеството, на промишлената конкурентоспособност и иновациите. Тя е специално насочена към МСП, като се започне от хай-тек предприятията (hi-tech, “газели”, т.е. фирми с висок потенциал за растеж) и се стигне до традиционните микропредприятията и семейни фирми. Улеснява достъпа на МСП до финансиране и инвестиции по

Елица Петрова

време на създаването им и по време на фазата на растежа им, дава на бизнеса възможност за достъп до информация относно функционирането и възможностите на вътрешния пазар, за законодателството на Общността, така че предприятията да се приспособят по по-ефективен начин. В този контекст Enterprise Europe Network играе важна роля. Програмата също така съдържа разпоредби за обмен на добри практики между държавите – членки, с цел да се създаде по-добра регулаторна и административна среда за бизнеса и иновациите. И накрая, тя подкрепя насърчаването на екологичните иновации чрез насърчаване на усилията да използва пълния потенциал на екологичните технологии.

- Целта на **програмата за информационни и комуникационни технологии** (information and communication technologies, ICT) е насърчаване на приемането и използването на информационните и комуникационните технологии, които са гръбнакът на икономиката на знанието. Използването на ИКТ както от частния, така и от публичния сектор помага за стимулиране на иновациите и конкурентоспособността. Програмата представлява част от новата стратегия 2010: „Европейско информационно общество” и включва инструменти, финансирани от програмите eTen, eContent and Modinis.

- Програмата "Интелигентна енергия" (Intelligent Energy – Europe Programme) помага да се ускорят усилията за постигане на целите на ЕС в областта на устойчивата енергия. Тя подкрепя подобряването на енергийната ефективност, използването на нови и възобновяеми източници на енергия, по-голямо навлизане на пазара за тези енергийни източници, разнообразяване на горивата, увеличаване дела на възобновяемата енергия и намаляване на крайното потребление на енергия.

Изпълнение

Няколко финансови инструменти на Общността са ангажирани в подкрепа на бизнеса. Т. н. High Growth and Innovative SME Facility (GIF) за висок растеж и иновативни МСП (GIF) съдейства за снабдяване на малките и средните предприятия с капитал в началния етап на създаването им, като нова функция въведени от ЗКИ е предоставянето на "преходен" капитал ("follow-on" capital) по време на фазата им на растеж. Гаранционната схема за МСП (SME Guarantee Facility) от своя страна улеснява достъпа на МСП до финансиране под формата на кредити или лизинг, както и на микрокредити.

Бюджет

Рамковата програма ще тече в продължение на седем години, считано от 1 януари 2007 до 31 декември 2013 година. За този период е определен бюджет от € 3, 621 млрд.

Според индикативно разпределение 60% от общия бюджет (€ 2.170 милиарда евро) са отделени за предприемачество и иновации. Една пета от тях (€ 430 000 000) е предназначена за насърчаване на екологичните иновации. 20% от общия бюджет (€ 730 000 000) е отредена за политическа подкрепа на ИКТ ", а последните 20% (€ 730 000 000) са за програма " Интелигентна енергия за Европа."

Таблица 1. Ключови понятия в Програмата за конкурентоспособност и иновации.

<ul style="list-style-type: none"> • Competitiveness: Конкурентоспособност: капацитетът на предприятията да се адаптират бързо към промените, използва техния потенциал за иновации и разработването на висококачествени продукти. • Innovation: Иновации: подновяване и разширяване на гамата от продукти и услуги, въвеждане на нов дизайн, производство, доставка и дистрибуция, методи, въвеждане на промени в методите на управление, организацията на работа и отношение на служителите и условията на труд и квалификация. • Eco-innovation: Екоинновации: всички форми на иновации, насочени към изпълнение целите на устойчивото екологично развитие чрез намаляване на въздействието върху околната среда или чрез използване на природни ресурси, особено на енергия, по ефикасен и отговорен начин.

3. Насърчаване на корпоративната социална отговорност

Като част от междинния преглед на Лисабонската стратегия и стратегията за устойчиво развитие се следи развитието на корпоративната социална отговорност (КСО) в Европейския съюз.

АСТ. Съобщение на Комисията от 22 март 2006 г. на Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет – „Прилагането на партньорството за растеж и работни места: Да направим Европа отличен пример за корпоративна социална отговорност”.

Същност

Корпоративната социална отговорност е част от дебата за глобализацията и устойчивото развитие. Комисията счита, че КСО е аспект на европейския социален модел и средство за защита на солидарността, сближаването и равните възможности на фона на нарастващата глобална конкуренция. КСО е и начин за разрешаване на проблема със застаряването на населението и може да помогне за постигане на високо качество на живот в здравословна околна среда.

Цели

КСО практиките не могат да заместят държавната политика, но са в състояние да допринесат за редица цели на обществената политика, като например:

- включването на групите в неравностойно положение на пазара на труда;
- обучение през целия живот, което повишава пригодността за заетите и спомага за справяне в известна степен с проблемите на застаряването на активното население;
- нововъведения, които са насочени към социални и екологични проблеми;
- намаляване на замърсяването и по-рационално използване на природните ресурси;
- култивиране на по-благоприятни нагласи към предприемачеството;
- зачитане правата на човека, опазване на околната среда и основните стандарти на труд в развиващите се страни и в целия свят;
- намаляване на бедността.

Предлагани действия

Елица Петрова

Комисията ще се съсредоточи върху следните аспекти:

- повишаване на осведомеността за корпоративната социална отговорност и насърчаване обмена на добри практики;
- подкрепа за многостранни инициативи с участието на социални партньори и неправителствени организации;
- включването на КСО, като пресечен въпрос, в учебните програми на бизнес училища и други учебни заведения и др.

4. Зелена книга за корпоративната социална отговорност

Цел на зелената книга за корпоративна социална отговорност е да стартира широк дебат за това, как Европейският съюз може да насърчава корпоративната социална отговорност на европейско и международно ниво, по-специално за това, как да се извлече максимумът от съществуващия опит, да се насърчи развитието на новаторски практики.

АСТ. Зелена книга – насърчаване на европейска рамка за корпоративна социална отговорност.

Корпоративната социална отговорност. Спазването на основните стандарти на МОТ по отношение на труда (свобода на сдружаване, премахването на принудителния труд, недопускане на дискриминация и премахването на детския труд) се считат за централни за постигането на корпоративна социална отговорност.

Да бъдеш социално отговорен, означава не само да спазваш правните си задължения, но и да инвестираш повече в човешкия капитал, околната среда и връзките с партньори. Корпоративната социална отговорност не следва да се разглежда като заместител на регламент или на законодателството по отношение на социалните права и стандарти за околната среда. В страни, където разпоредби и законодателни актове в посочените области не съществуват, усилията следва да се съсредоточат върху въвеждането на подходяща регулаторна и законодателна рамка, като на тази база да се определят социално отговорни практики, които могат да бъдат разработени.

В рамките на предприятията социално отговорните практики включват главно инвестиции в човешки капитал, здравеопазване, безопасни и здравословни условия на труд и управление на промяната. Те обхващат ориентирани към околната среда практики, свързани с управлението на природните ресурси, използвани в производството.

Под нарастващия натиск на неправителствените организации (НПО), потребителските групи, а сега и на инвеститорите, предприятията и секторите са все по-склонни да приемат правила за поведение, покриващи условията на труд, правата на човека и околната среда. Изследванията показват, че потребителите не само искат да купят добри и безопасни продукти, но също искат и да знаят дали те са произведени по социално отговорен начин.

Обобщение

В съвременна Европа все повече започва да се реципира идеята за приемане важността на малките и средните предприятия за икономическия растеж на Европейския съюз и решаване на такива проблеми, които постави икономическата криза, като: безработицата, западане на традиционни индустриални зони, отмиране на традиционни професии, нисък БВП, миграция на работна сила с оглед търсене на по-добра икономическа алтернатива за

Елица Петрова

живот. С оглед търсене на решения на тези проблеми възниква и инициативата на ЕС „Мисли първо за малките”.

Разработката представи систематизация и анализ на западно-европейската и българската теория и практика и на национални и европейски законодателни документи и инициативи в областта на стартирането и развитието на малките и средните предприятия.

Литература:

1. Дефиниция за МСП. Министерство на икономиката и енергетиката, София, 2007.

2. Закон за малките и средни предприятия. Обн. ДВ, бр. 84 от 24.09.1999 г., изм. и доп., бр. 59 от 21.07.2006 г.

3. http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/index_en.htm

Разработката се базира на анализа на следните актове на Европейската комисия в посочените области, както следва:

SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES (SME)

A modern policy for SMEs

A “Small Business Act” for European SMEs

Definition of micro, small and medium-sized enterprises

European Charter for Small Enterprises

A programme for clean and competitive SMEs

ENTREPRENEURSHIP

Action plan for entrepreneurship

Sustainable Consumption, Production and Industry Action Plan

Developing Public Private Partnerships

BUSINESS SUPPORT, IMPROVING THE BUSINESS ENVIRONMENT

Support to businesses

Competitiveness and Innovation Framework Programme 2007-2013

Corporate social responsibility (CSR)

Green Paper on corporate social responsibility